

Sociology of Education

The Mediating Effect of the Quality of Aesthetic Experience on the Relationship between Spiritual Intelligence and Life Satisfaction in Teachers of Qom Province (Structural Equation Modeling)

Maliheh Asghari^{1*}, Hakimeh Sadat Hosseini Mehrabadi²

1. PhD Student, Department of Curriculum Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author).
2. MA, Department of Educational Psychology, Faculty of Humanities, University of Qom, Qom, Iran.

❖ **Corresponding Author Email:** asgharim80@gmail.com

Receive: 2022/03/12
Accept: 2023/09/21
Published: 2024/05/15

Keywords:

Spiritual Intelligence, Aesthetic Experience, Life Satisfaction, Teachers, Structural Equations.

Article Cite:

Asghari M, Hosseini Mehrabadi HS. (2024). The Mediating Effect of the Quality of Aesthetic Experience on the Relationship between Spiritual Intelligence and Life Satisfaction in Teachers of Qom Province (Structural Equation Modeling), *Sociology of Education*. 10(1): 343-354.

Purpose: The present study was conducted to investigate the mediating effect of the quality of aesthetic experience on the relationship between spiritual intelligence and life satisfaction in teachers.

Methodology: This study was practical in terms of purpose & in terms of method was descriptive-correlation with emphasis on structural equations. The statistical population of the research consisted of all teachers working in education in Qom province in the academic year of 1402-1401 in the number of (12549 people). To determine the sample size, Cochran's formula was used and 372 people were selected as a sample, which was selected using available sampling method. Data collection was based on three spiritual intelligence questionnaires, SISRI 24, King (2008), aesthetic experience questionnaire AEQ Wenzer (2018) and life satisfaction questionnaire (SWLS) Diener et al. (1985). Data analysis was done with SPSS25 and AMOS 26 software.

Findings: There is a positive and meaningful relationship between all the components of spiritual intelligence and the quality of aesthetic experience and life satisfaction. There is also a significant relationship between aesthetic experience and life satisfaction. The findings of the path analysis also confirm the mediation of the quality of aesthetic experience in the relationship between spiritual intelligence and life satisfaction.

Conclusion: Finally, it can be concluded that spiritual intelligence and the quality of aesthetic experience are important variables in teachers' life satisfaction.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2023.1995938.1393>

<https://dorl.net/dor/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

Creative Commons: CC BY 4.0

جامعه شناسی آموزش و پرورش

اثر میانجی کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رابطه بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در معلمان استان قم (مدل سازی بر اساس معادلات ساختاری)

ملیحه اصغری^۱، حکیمه سادات حسینی مهرآبادی^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه برنامه ریزی درسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

۲. کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران.

✦ ایمیل نویسنده مسئول: asgharim80@gmail.com

مقاله تحقیقاتی	چکیده
دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۱ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰ انتشار: ۱۴۰۳/۰۲/۲۶	<p>هدف: پژوهش حاضر به جهت بررسی اثر میانجی کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رابطه بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در معلمان انجام شد.</p> <p>روش: این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و روش مور استفاده توصیفی - همبستگی با تاکید بر معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه معلمان شاغل آموزش و پرورش استان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ به تعداد (۱۲۵۴۹ نفر) تشکیل می دادند. حجم نمونه ۲۱۲ نفر بود که گزینش آن‌ها با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس صورت گرفت. جمع آوری داده ها براساس سه پرسشنامه هوش معنوی SISRI24 کینگ (۲۰۰۸) و پرسشنامه تجربه زیبایی شناختی AEQ ونزر (۲۰۱۸) و پرسشنامه رضایت از زندگی (SWLS) داینر و همکاران (۱۹۸۵) صورت گرفت. تجزیه و تحلیل داده ها به کمک دو نرم افزار SPSS ۲۵ و AMOS26 صورت پذیرفت.</p> <p>یافته ها: بین تمام مولفه های هوش معنوی و کیفیت تجربه زیباشناختی ($r=0.59$) و رضایت از زندگی ($r=0.47$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بین تجربه زیباشناختی و رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد. ($r=0.45$) یافته های تحلیل مسیر نیز میانجی گری کیفیت تجربه زیبایی شناختی در رابطه هوش معنوی و رضایت از زندگی را تایید می کند.</p> <p>نتیجه گیری: در نهایت می توان گفت هوش معنوی و کیفیت تجربه زیبایی شناختی از متغیرهای مهم در رضایت از زندگی معلمان هستند.</p>
<p>واژگان کلیدی: هوش معنوی، تجربه زیبایی شناختی، رضایت از زندگی، معلمان، معادلات ساختاری.</p> <p>استناد مقاله: اصغری م، حسینی مهرآبادی ح س. (۱۴۰۳). اثر میانجی کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رابطه بین هوش معنوی و رضایت از زندگی در معلمان استان قم (مدل سازی بر اساس معادلات ساختاری)، جامعه شناسی آموزش و پرورش. ۱۰(۱): ۳۴۳-۳۵۴.</p>	

<https://doi.org/10.22034/ijes.2023.1995938.1393><https://dorl.net/dor/2.10.22034/ijes.2021.541983.1184>

Creative Commons: CC BY 4.0

رضایت از زندگی به معنی احساس فرد در مورد عملکرد و شرایط زندگی اش و یا به عبارت دیگر ارزیابی سلامت و بهزیستی اش میباشد که شامل موارد رضامندی فرد از زندگی فعلی، گذشته و آینده است، همچنین میل به بهبود زندگی و دیدگاه اطرافیان درباره زندگی شخص نیز می‌تواند تعریفی از رضایت از زندگی باشد. رضایت از زندگی به یک فرایند قضاوتی- شناختی اشاره دارد (Diener., Emmons, Larsen & Griffin, 1985)، که در آن افراد کیفیت زندگی خود را براساس مجموعه‌ای از ملاک‌ها ارزشیابی می‌کنند (Pavot & Diener, 2008). اگرچه اشخاص مختلف در زمینه مولفه‌های مهم یک زندگی خوب از قبیل سلامت و روابط موفق با یکدیگر توافق دارند، اما به این مولفه‌ها وزن‌های متفاوتی می‌دهند (Diener., Emmons, Larsen & Griffin, 1985).

عوامل زیادی در ایجاد حس رضایت از زندگی دخیل هستند، به نظر می‌رسد افرادی که به یک منبع غیر مادی در زندگی خویش باور داشته باشند، باوجود مسائل مختلف در زندگی می‌توانند حس رضایت بیشتری از زندگی در خود را تجربه کنند. افراد دارای جهت‌گیری‌های گوناگون نسبت به بعد غیر مادی زندگی می‌باشند. یکی از گونه‌های هوشی که انسان‌ها در اختیار دارند، هوش معنوی است، هر یک از ما می‌توانیم مانند هر هوش دیگری آن را توسعه دهیم، هوش معنوی شامل خودشناسی، آگاهی نسبت به جهان هستی، تسلط بر نفس و حضور معنوی قوی می‌باشد. معنویت اعتقاد به این امر است که "چیزی بزرگتر از خود" یا منبعی به عنوان خالق وجود دارد و میل به برقراری ارتباط با آن منبع در انسان نهاده شده است. به عبارت ساده، اعتقاد به معنویت یک روش سالم برای زندگی است. دانا زوهار اولین بار اصطلاح «هوش معنوی» را ابداع کرد و این ایده را در سال ۱۹۹۷ در کتاب خود با عنوان «سیم‌کشی مجدد مغز مشارکت محور» معرفی کرد (Zohar, 1997). همان سال، کن اودانل، نویسنده و مشاور استرالیایی مقیم برزیل، اصطلاح «هوش معنوی» را در کتاب «کیفیت درون، ابعاد عاطفی و معنوی انسان در سازمان‌ها»، معرفی کرد (O'Donnell, 1997). در سال ۲۰۰۰، استیون بندیکت، در کتاب «هوش معنوی»، این مفهوم را به‌عنوان چشم‌اندازی ارائه می‌کند که راهی برای گرد هم آوردن امور معنوی و مادی ارائه می‌دهد، که در نهایت به رفاه جهان و همه کسانی که در آن زندگی می‌کنند مربوط می‌شود (Levin, 2000). با توجه به این که در عصر کنونی مردم به طور مداوم به خود فشار می‌آورند تا استاندارد زندگی خود را بالا ببرند، نیاز به معنویت و مدیریت زندگی از طریق هوش معنوی برای مقابله با ناکامی‌های مادی در طی زندگی بیشتر احساس می‌شود. معلمان در پرورش نسل آینده نقش حیاتی دارند، دانش آموزانی که توسط معلمان پرورش یافته و پا به عرصه اجتماع می‌گذارند، متأثر از نگرش‌ها و رفتارهای معلمان خود هستند. معلمان هم برای تعریف اهداف زندگی و حل مشکلات مختلف در کلاس درس به هوش معنوی نیاز دارند.

شروع ارتباط دانش آموزان با معلم همزمان با سنجش میزان انواع هوش از جمله هوش معنوی وی همراه است به طوری که دانش آموزان در پایان اولین جلسه تدریس براحتی از ویژگی‌های معلم خود آگاهی می‌یابند، در صورتی که معلم دارای هوش معنوی مناسبی باشد، همین جریان معنویت‌گرایی را به کلاس خود تسری داده، در طول سال تحصیلی موفق به پرورش دانش آموزانی با گرایش‌های معنوی خواهد شد و همین امر از بسیاری از آسیب‌های اجتماعی که گریبانگیر نسل دانش آموزی است جلوگیری خواهد کرد. معلمانی که دارای هوش معنوی مناسب بوده یا در تلاش برای رشد این گونه هوش هستند، لاجرم بر رفتار دانش آموزان خود تأثیر گذاشته و قضاوت‌ها و بینش آنها را به زندگی با لنز معنویت‌گرایی سازمان دهی خواهند کرد.

همچنین کیفیت ادراک تجارب زیبایی‌شناختی در معلمان از عواملی است که اثرات مختلف بر کیفیت تدریس داشته و ممکن است بر حس رضایت از زندگی در معلمان نیز موثر باشد. معلمی که توان فهم زیبایی‌شناختی بالایی داشته باشد و بتواند کمترین بارقه‌های هنر در آثار دانش آموزان را بیابد، روح هنری را در میان دانش آموزان بیدار کرده و آنها را به دنیای بی‌آلایش هنر و زیبایی سوق می‌دهد، در این حالت دانش آموزان با ورود به عرصه هنر از تهدیدات مختلفی که اطراف آنها را در جامعه احاطه کرده است دور می‌شوند و به دنبال درک معنای زیبایی‌شناسانه از زندگی می‌روند و در نتیجه دانش آموزانی با ادراک تجارب زیبایی‌شناختی در کلاس‌های درس پرورش می‌یابند که اصولاً ورود به بسیاری از آسیب‌های اجتماعی را منافی حس زیبایی‌شناسانه خود می‌پندارند. معلمی که کیفیت تجارب زیبایی‌شناختی را به خوبی ادراک نماید، شخصیت روبه‌کمال و بالغانی خواهد داشت که همین حس را به دانش آموزان خویش نیز انتقال می‌دهد.

پژوهش حاضر این متغیرها را در عملکرد معلمان مورد بررسی قرار داده است تا رابطه هوش معنوی بر متغیر رضایت از زندگی با میانجی‌گری کیفیت تجارب زیبایی‌شناختی را بررسی کند. تحقیق درحوزه تجارب زیباشناختی باید ماهیت پیچیده فرآیندهای معنابخشی و تأثیرات متعدد بر این فرآیندها و همچنین پیامدهای کوتاه مدت و بلندمدت این احساسات بر ذائقه مخاطبان را شناسایی کند (Prain, Ferguson & Wickman, 2022). با توجه به این که بین آگاهی زیبایی‌شناختی و خلاقیت ارتباط وجود دارد و می‌توان از این ارتباط برای توسعه برنامه‌های درسی و آموزش معلمان استفاده کرد تا ظرفیت‌های پنهان معلمی افراد آشکار شود (Blumenfeld-Jones, 2022)، ونز و همکاران کیفیت تجارب زیبایی‌شناختی را در ۶ دسته اصلی تقسیم بندی نموده‌اند، از نظر آنها تجارب زیبایی‌شناختی شامل تجارب احساسی، فرهنگی، ادراکی، افهامی، قرار داشتن در نزدیکی‌های جریان تجربه زیبایی و در نهایت قرار گرفتن در جریان اصلی تجربه زیبایی‌شناختی می‌شود (Wanzer, Finley, Zarian, & Cortez, 2020). با این اوصاف شناخت نوع و کیفیت تجربه زیبایی‌شناختی معلمان در فرایند تدریس حائز اهمیت است.

سیاست‌گذاران نظام آموزشی ما همگی بر وجود آسیب‌های اجتماعی متعدد در مدارس اذعان می‌نمایند و راهکارهای مختلف بلند مدت و مقطعی نیز در این راستا بکار گرفته می‌شوند اما از تقویت هوش معنوی و کیفیت ادراک تجارب زیبایی‌شناختی جهت مهار این آسیب‌ها غفلت می‌شود به طوری که با شیوع آسیب اجتماعی در مدارس کشور راه حل‌های مختلف مطرح می‌شود، در حالی که تمرکز بر هوش معنوی و ادراک تجارب زیبایی‌شناختی معلمان می‌تواند هم بر ایجاد بینش مطلوب نسبت به زندگی در دانش آموزان شود و هم بر رضایت کلی آنان از زندگی موثر باشد. در واقع بازدهی این رویکرد پیشگیرانه به مراتب از رویکرد راه حل‌یابانه ملموس

تر و بیشتر خواهد بود، موردی که در نظام تربیت و بهسازی معلمان مورد توجه اساسی قرار نمی گیرد بطور خلاصه با توجه به این که معلمان به طور مستمر با فعالیت های دانش آموزان در کلاس درس سرو کار دارند، بررسی تاثیر هوش معنوی بر رضایت از زندگی در معلمان به عنوان یکی از شاخص های مهم سلامت روانی، با میانجیگری کیفیت تجربه زیبایی شناختی هدف پژوهش حاضر بوده است.

هوش معنوی

امروزه متخصصان حوزه جدید هوش معنوی برای توانایی های انسان را تعریف می کنند که مانند سایر جنبه های هوش انسان دارای اهمیت است و قابلیت توسعه دارد. پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین فرسودگی شغلی معلمان، واکنش روان شناختی و نقش واسطه ای هوش معنوی در نمونه ای متشکل از ۲۷۰ معلم انگلیسی انجام شد، نتایج نشان داد که در سطح فردی بین فرسودگی شغلی و واکنش پذیری رابطه مثبت و بین هوش معنوی با فرسودگی شغلی و واکنش پذیری ارتباط منفی وجود دارد. علاوه بر این، نتایج روش نمونه گیری مجدد بوت استرپینگ نشان داد که هوش معنوی رابطه بین فرسودگی شغلی و واکنش های روان شناختی را واسطه گری می کند (Pishghadam, Yousofi Amini & Tabatabaeyan, 2022). تحقیقی که به بررسی رابطه سلامت روان و هوش معنوی در میان دانشجویان پرداخته است نشان داد که بین هوش معنوی و سلامت روان دانشجویان همبستگی معناداری وجود دارد (Dar, Maqbool & Lone, 2022). نتایج پژوهشی نشان می دهد هوش معنوی دارای تأثیر مثبت و معنادار بر عملکرد معلم است و هوش معنوی از طریق ایجاد رضایت شغلی در معلمان تأثیر معنادار بر عملکرد شغلی آنان دارد (Rahman, 2022). پژوهشی که به بررسی هوش معنوی در مهاجران پناهنده به ایالات متحده آمریکا پرداخته است بیان می کند بین هوش معنوی و بهزیستی روان شناختی همبستگی معنی داری وجود دارد در حالی که متغیرهای تعدیل کننده (سال های زندگی در آمریکا و تعداد رویدادهای آسیبزا در دوره پناهندگی) بر این رابطه تأثیری نداشتند (Lee-Fong, Daniels & Slifka, 2022). پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین دینداری و هوش معنوی با دلستگی در دانش آموزان دبیرستانی شهر رفسنجان انجام شد. نتایج حاکی از آن است که رابطه بین دینداری و سبک دلستگی مثبت و معنادار است. رابطه سبک دلستگی (دوسوگرا/مضطرب و اجتنابی ایمن) و ابعاد هوش معنوی مانند تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت آگاهانه مثبت و معنادار بود (Poorezagholi & Naveh, 2022). نتایج یک بررسی میان پرستاران نشان می دهد که هوش معنوی با عملکرد حرفه ای پرستاری همبستگی دارد. با توجه به اینکه هوش معنوی به طور ذاتی با پرستاران در ارائه مراقبت های با کیفیت و جامع به بیماران مرتبط است، یافته ای دلگرم کننده است. لذا باید راهکارهایی برای ارتقای سطح هوش معنوی در بین پرستاران اجرا شود (Sharifnia, Fernandez & Alananzeh, 2022). نتایج یک پژوهش در نمونه زنان کانادایی نشان داد که به طور کلی، یک رابطه منفی بین هوش معنوی و علائم افسردگی وجود دارد، همچنین این رابطه سودمند توسط زنان مدیریت می شود. بنابراین تحقیقات آتی در مورد تأثیر مداخلاتی که با هدف بهبود معنویت به عنوان ابزاری برای کاهش علائم افسردگی انجام می شوند، ضروری است (Parattukudi, Maxwell Dubois & Bédard, 2022). در پژوهشی که میان معلمان برای سنجش هوش معنوی و فرسودگی شغلی انجام گرفت، مشخص شد که در سطح فردی بین هوش معنوی با فرسودگی شغلی و واکنش پذیری ارتباط منفی وجود دارد. علاوه بر این، نتایج روش نمونه گیری مجدد بوت استرپینگ نشان داد که هوش معنوی رابطه بین فرسودگی شغلی و واکنش پذیری را واسطه گری می کند. به نظر می رسد برای معلمان احساس نیاز به تقویت هوش معنوی برای پرهیز از فرسودگی شغلی وجود دارد (Pishghadam, Yousofi, Amini & Tabatabaeyan, 2022). مطالعه بر روی یک نمونه از معلمان دبیرستانی در اردن برای بررسی رابطه هوش معنوی و ویژگی های شخصیتی با وجدان کاری در معلمان نشان داد بین ابعاد هوش معنوی (تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت آگاهانه) و ویژگی های شخصیتی (روان رنجورخویی، برون گرایی، گشودگی) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (Gupta & Vats, 2015).

نتایج پژوهشی که با هدف بررسی نقش میانجی هوش معنوی در رابطه بین سبک های دلستگی و حس انسجام با استرس ادراک شده در دوران بیماری کرونا در سالمندان اجرا شد نشان داد که سبک دلستگی ایمن از طریق هوش معنوی با استرس ادراک شده، سبک های دلستگی اجتنابی و دوسوگرا از طریق هوش معنوی با استرس ادراک شده و حس انسجام از طریق هوش معنوی با استرس ادراک شده در سالمندان رابطه غیرمستقیم داشتند. این نتایج بر اهمیت ارتباط سبک های دلستگی و حس انسجام با توجه به نقش میانجی هوش معنوی در ارائه کمک های روان شناختی به سالمندان در مدیریت استرس ادراک شده آنها تأکید دارد (Maleki, 2022). پژوهشی با هدف بررسی نقش واسطه ای سرسختی روان شناختی در رابطه بین هوش معنوی و تاب آوری دانشجویان صورت پذیرفت که نتایج نشان داد هوش معنوی و سرسختی روان شناختی اثر مثبت مستقیم بر تاب آوری روان شناختی دارند. همچنین نتایج مدل معادلات ساختاری نشان داد که سرسختی روان شناختی در رابطه بین هوش معنوی و تاب آوری روان شناختی نقش میانجی دارد (Garavand, 2022). با این وصف احتمالاً برای معلمان احساس نیاز به تقویت هوش معنوی برای پرهیز از فرسودگی شغلی وجود دارد.

تجربه زیبایی شناختی

کیفیت ادراک زیبایی شناختی معلمان در نحوه ارزشیابی و نگرش آنها نسبت به دانش آموز و محیط کلاس نقش آفرینی می کند و این امر باعث شده نظام های مختلف آموزشی به این بخش از تجارب معلمان نیز بها دهند به عنوان مثال آموزش زیبایی شناسی به یکی از اجزای مهم برنامه های درسی مدارس در تایوان تبدیل شده است، زیرا با وجودی که آموزش علوم مختلف به دانش آموزان انگیزه می دهد تا مشکل گشا باشند و از دانش برای حل مشکلات اجتماعی که در زندگی خود با آنها مواجه

می‌شوند استفاده کنند، با این حال، برای حل بهتر مسائل، فقط آگاهی از مفاهیم علمی کفایت نمی‌کند، زیرا دانش‌آموزان باید از نظر زیبایی‌شناختی نیز به مسائل نزدیک شوند (Chen, 2022). ویژگی اصلی تجارب زیبایی‌شناختی این است که مفاهیم انتزاعی را به ایده‌های زنده تبدیل می‌کنند، زیرا این فرآیند باعث می‌شود افراد اجزا را درک کنند، به کل پیوند دهند و جهان را از دیدگاه‌های مختلف درک کنند. استفاده از آثار هنری در آموزش باعث می‌شود دانش‌آموزان بتوانند با تبدیل مفاهیم انتزاعی به ایده‌های زنده، تجربیات زیبایی‌شناختی داشته باشند و مشکلات اجتماعی را به طور مؤثرتری حل کنند (Güney, 2022). معلمان انگلیسی باید از محتوای کتاب‌های درسی به‌عنوان حامی برای نفوذ آموزش‌های زیبایی‌شناسی زیست‌محیطی به کلاس‌های روزانه و آموزش بعد از مدرسه استفاده کنند تا با کنار هم گذاشتن مفهوم انسان‌محوری و درک زیبایی‌های طبیعت، به تدریج آگاهی اکولوژیکی دانش‌آموزان و دستیابی به همزیستی هماهنگ بین انسان و طبیعت را تقویت کنند (Wang, Huang, 2022). پژوهشی که به بررسی نقش تعدیل‌کننده تجربه زیبایی‌شناختی در تأثیر اصالت بر رضایت در سایت‌های میراث فرهنگی انجام شد نقش تعدیل‌کننده تجربه زیبایی‌شناختی بین اصالت وجودی و رضایت کلی مشتریان را مشخص شده است (Genc & Genc, 2022).

در تجربه آموزشی شهر رجیو امیلیا در ایتالیا، آموزش هنر به عنوان یک عنصر اصلی در فرآیندهای دانش‌سازي کودکان و تجربه زیبایی‌شناختی فعال‌کننده فرآیند یادگیری در نظر گرفته می‌شود. در فلسفه آموزشی رجیو، فضایی که به آموزش زیبایی‌شناسی و کاوش در زبان‌ها و فنون هنری اختصاص دارد، «آتلیه» نامیده می‌شود. آتلیه مکانی است که ارتباط نزدیکی با سایر محیط‌های مدرسه دارد و هدف آن تقویت عاملیت کودکان از طریق امکان کاوش در زبان‌های بصری و بیانی در هماهنگی نزدیک با زبان‌های کلامی، بدنی و منطقی است. از این منظر، زبان‌های تصویری و هنری وسیله‌ای برای تحقیق درباره جهان و به‌عنوان رسانه‌هایی هستند که از کودکان در ایجاد پل‌ها و روابط بین فرآیندهای شناختی و بیانی حمایت می‌کنند (Manera, 2022). آموزش زیبایی‌شناسی بخش مهمی از آموزش است. با این حال، آموزش تربیت بدنی و آموزش زیبایی‌شناسی از نزدیک با هم ترکیب شده‌اند، عوامل زیبایی همه جا در ورزش وجود دارد. توجه به نقش آموزش زیبایی‌شناسی در آموزش تربیت بدنی نه تنها می‌تواند توانایی زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان را بهبود بخشد، بلکه باعث افزایش علاقه دانش‌آموزان به ورزش، اشتیاق به ورزش و بهبود اثر ورزش می‌شود. مدارس باید «بدن» را با «زیبایی» ترکیب کنند تا گرایش زیبایی‌شناختی ورزشی دانش‌آموزان را ارتقا دهند. دانش‌آموزان باید در مورد یادگیری مهارت‌های ورزشی «تجربه زیبایی‌شناختی» داشته باشند. آموزش زیبایی‌شناسی و آموزش عمل از موضوعات جدید مرتبط با پداگوژی، روانشناسی، زیبایی‌شناسی و تربیت بدنی در چین هستند (Zhang, 2022).

رضایت از زندگی

در جامعه بشری بیشتر تلاش‌ها برای تداوم اشتغال، با هدف کسب رضایت از شغل و زندگی انجام می‌پذیرد، در واقع انسان کار می‌کند تا از زندگی اش راضی باشد. معلمان نیز از این قاعده بیرون نیستند، به طوری که نتیجه مطالعه مقطعی که با هدف آزمون یک مدل معادلات ساختاری در مورد رابطه بین تنظیم هیجان و رضایت از زندگی میان ۴۰۴ معلم اسپانیایی انجام شد، نشان داد رضایت شغلی عامل اصلی تعیین‌کننده رضایت از زندگی است (Reca, Martínez, Martos, 2022). (Burguera & Landa). مطالعه ای که به بررسی روابط بین ارضای نیازهای اساسی روانشناختی مرتبط با کار (ارضای نیاز به استقلال، شایستگی و ارتباط)، خودکارآمدی و شغل می‌پردازد نشان داد رضایت شغلی به عنوان واسطه رابطه بین خودکارآمدی و رضایت از زندگی عمل می‌کند (Meng, 2022). مطالعه ای در پاکستان به بررسی رابطه بین استرس فنی معلمان، تعارض کار با خانواده و رضایت از زندگی در حین کار در طول همه‌گیری کرونا پرداخت، یافته‌های این مطالعه نشان‌دهنده همبستگی مثبت استرس فنی معلمان با تعارض کار و خانواده ($r = 381$) و رضایت از زندگی ($r = 0.449$) است (Shaukat, Bendixen & Ayub, 2022). نتیجه پژوهش دامی (۲۰۲۲) نیز نشان داده رضایت شغلی تأثیر مثبت و معناداری بر رضایت از زندگی در معلمان دارد (Dami, Imron, Burhanuddin, Supriyanto, & Mustiningsih, 2022). یافته‌ها بر نیاز به دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای معلمان درجهت افزایش آگاهی از خواسته‌های عاطفی و اجرای استراتژی‌هایی برای ارتقای مهارت‌های تنظیم هیجان تأکید می‌کند.

باتوجه به مطالب یادشده و بررسی پیشینه پژوهش و اهمیت نقش هوش معنوی در رضایت از زندگی معلمان، همچنین نقش تجربه زیبایی‌شناختی در ارتقای رضایت از زندگی، این مسئله مطرح می‌شود که آیا هوش معنوی به طور مستقیم و به واسطه تجربه زیبایی‌شناختی به طور غیرمستقیم بر رضایت از زندگی اثر می‌گذارد؟ از همین رو در این پژوهش فرضیات تحقیق به صورت زیر مطرح شد:

۱. هوش معنوی بر کیفیت تجربه زیبایی‌شناختی تأثیر دارد.
۲. هوش معنوی بر رضایت از زندگی تأثیر دارد.
۳. کیفیت تجربه زیبایی‌شناختی بر رضایت از زندگی تأثیر دارد.
۴. هوش معنوی از طریق کیفیت تجربه زیبایی‌شناختی بر رضایت از زندگی تأثیر دارد.

روش شناسی

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - همبستگی و به طور مشخص مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) بود. جامعه آماری این تحقیق عبارت بوده است از کلیه معلمان شاغل آموزش و پرورش استان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ که بنا بر اعلام سازمان آموزش و پرورش به تعداد (۱۲۵۴۹ نفر) بودند. حجم نمونه ۲۱۲ نفر بود که گزینش آن‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس صورت گرفت. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه هوش معنوی SISRI24 کینگ (۲۰۰۸) بود که پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۹۲ توسط کینگ بدست آمده و روایی آن در پژوهش سیادت و دیگران (۱۳۸۹) تایید شده است. خرده مقیاس‌های پرسشنامه هوش معنوی کینگ شامل تفکر وجودی انتقادی (Critical Existential Thinking)، تولید معنای شخصی (Personal Meaning Production)، آگاهی متعالی (Transcendental Awareness) و بسط حالت هشیار (Conscious State Expansion) بوده است.

دومین ابزار پرسشنامه تجربه زیبایی شناختی AEQ و نزر (۲۰۱۸) بود، در این پرسشنامه کیفیت تجربه زیبایی شناختی در ۶ قسمت تجارب احساسی، فرهنگی، ادراکی، افهامی، قرار داشتن در نزدیکی‌های جریان تجربه زیبایی و در نهایت قرار گرفتن در جریان اصلی تجربه زیبایی شناختی تعریف می‌شود که پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۹۰ توسط نزر و همکاران محاسبه شده و روایی آن برای این پژوهش توسط ۳ تن از متخصصین تعلیم و تربیت مورد تایید قرار گرفت. ابزار سوم پرسشنامه رضایت از زندگی (SWLS) داینر و همکاران (۱۹۸۵) بود که پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شده و روایی آن در پژوهش بیانی و کوچک (۱۳۸۶) تایید شده است. روش تحلیل داده‌ها نیز با کمک دو نرم‌افزار 25SPSS و AMOS26 بوده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی مربوط به میانگین، انحراف معیار و همچنین ضریب همبستگی میان متغیرهای پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است. این نتایج نشان می‌دهد که میانگین هوش معنوی و تجربه زیبایی شناختی بالاتر از مقدار متوسط (عدد ۳ در طیف ۵ درجه‌ای) و میانگین رضایت از زندگی در سطح پایین (عدد ۳ در طیف ۵ درجه‌ای) می‌باشد. نتایج همبستگی نشان می‌دهد که بین هوش معنوی با تجربه زیبایی شناختی ($r=0/59$) و رضایت از زندگی ($r=0/47$) رابطه مثبت و معنی‌داری از لحاظ آماری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد و همچنین تجربه زیبایی شناختی و رضایت از زندگی ($r=0/45$) نیز رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ دارند. نتایج جدول ۲ نیز نشان می‌دهد بیشتر معلمان از لحاظ کیفیت تجربه زیبایی شناختی در مرحله افهامی قرار دارند (۵۶/۱۰) و دو مرحله تا رسیدن به کیفیت عالی در تجربه زیبایی شناختی فاصله وجود دارد ولی از طرفی چون امتیاز قرار داشتن در نزدیکی جریان تجربه نیز در مرحله دوم قرار دارد (۵۰/۲۷) می‌توان نتیجه گرفت در رتبه بعدی بیشتر معلمان در آستانه فهم عالی از تجارب زیبایی شناختی دانش آموزان می‌باشند و تنها یک مرحله با آن فاصله دارند.

جدول ۱- میانگین، انحراف معیار و همبستگی میان متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	هوش معنوی	تجربه زیبایی شناختی	رضایت از زندگی
هوش معنوی	۸۹/۴۸	۰/۹۱		۰/۵۹۵	۰/۴۷۷
تجربه زیبایی شناختی	۷۵/۷۱	۱/۰۳	۰/۵۹۵**		۰/۴۴۵
رضایت از زندگی	۲۵/۱۹	۰/۴۷		۰/۴۴۵**	

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

جدول ۲- نتایج آزمون تی و میانگین در زیرمؤلفه‌های متغیر کیفیت تجربه زیبایی شناختی

One-Sample Test						
Test Value = 3						
95% Confidence Interval of the Difference	Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	زیرمؤلفه‌های متغیر کیفیت تجربه زیبایی شناختی	
Upper	Lower					
7.8809	7.2040	7.54245	.000	211	43.930	قرار گرفتن در جریان اصلی

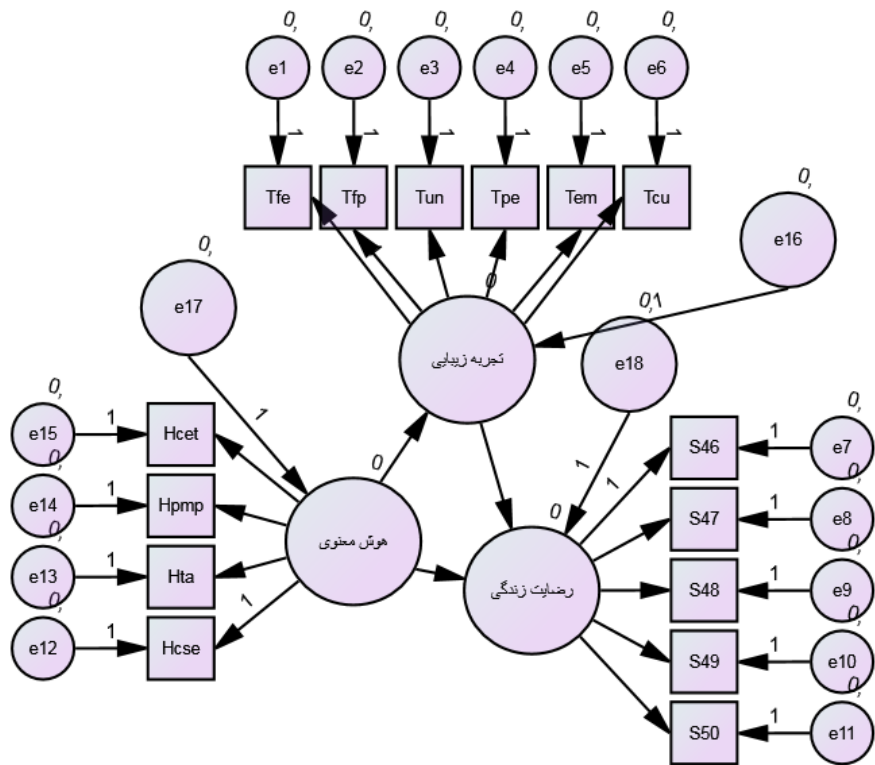
11.8137	10.9222	11.36792	.000	211	50.272	نزدیک جریان تجربه زیبایی
12.6023	11.7467	12.17453	.000	211	56.102	افهامی
4.8184	4.3231	4.57075	.000	211	36.384	ادراکی
11.2441	10.2653	10.75472	.000	211	43.318	فرهنگی
11.7553	10.8580	11.30660	.000	211	49.679	احساسی

از آنجا که ضرایب همبستگی متغیرها معنی دار بود، امکان استفاده از تکنیک مدلسازی معادلات ساختاری (SEM) فراهم شد. در الگوی معادلات ساختاری برای مشخص شدن چگونگی و میزان تاثیر متغیرهای پنهان بر یکدیگر از الگوی استاندارد و برای نشان دادن معناداری این تاثیرات از الگوی معناداری و برای ارزیابی برازش مدل از شاخص‌های برازندگی استفاده می‌شود. به طور کلی برای ارزیابی برازش مدل چندین مشخصه برازندگی وجود دارد، در این پژوهش برای ارزیابی مدل از شاخص‌های خی دو، نسبت خی دو به درجه آزادی، شاخص نرم شده برازندگی (NFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI) و شاخص ریشه دوم برآورد خطای واریانس تقریب (RSMEA) استفاده شده که نتایج به همراه علایم اختصاری استفاده شده در جدول ۳ آورده شده است.

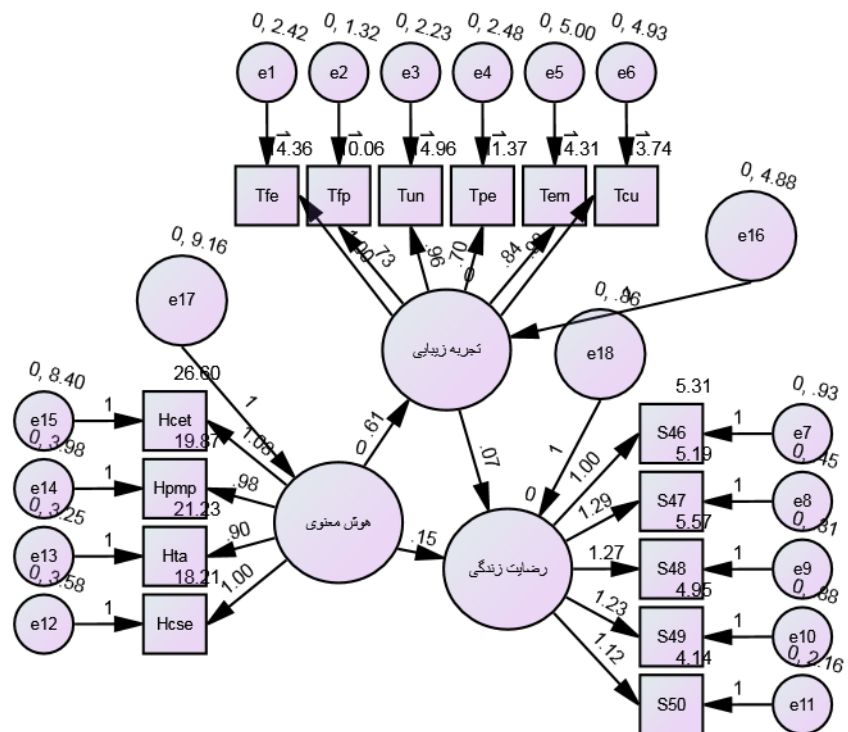
جدول ۳: شاخص‌های برازندگی و علایم اختصاری استفاده شده در مدل

مقدار شاخص مدل مستقل برازش شده		دامنه مورد قبول		شاخص		
۲۶۱,۵۷۸				خی دو		
۳,۰۰۷		X2/DF<۴		CMIN/DF		
۰,۹۲۸		نزدیک به ۱		CFI		
۰,۸۹۸		نزدیک به ۱		NFI		
۰,۰۸		۰,۰۸ و کمتر		RMSEA		
۰,۹۲۹		نزدیک به ۱		IFI		
زیبایی شناختی کیفیت تجربه	TFE	TFP	TUN	TPE	TEM	TCU
	در جریان اصلی	نزدیک تجربه واقعی	افهامی	ادراکی	احساسی	فرهنگی
رضایت از زندگی	S46	S47	S48	S49	S50	
هوش معنوی	HCET	HPMP	HTA	HCSE		
	تفکر وجودی انتقادی	تولید معنای شخصی	آگاهی متعالی	بسط حالت هشیاری		

بعد از بررسی چگونگی برازش مدل کلی با داده‌های جمع‌آوری شده و اطمینان از برازش در مرحله دوم بارهای عاملی و ضرایب مسیر در مدل ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. الگوی معادلات ساختاری در حالت استاندارد و معناداری در شکل ۱ و ۲ آورده شده است:

شکل ۱. الگوی معادلات ساختاری در حالت استاندارد

شکل ۲: الگوی معادلات ساختاری معناداری

یافته‌های شکل ۲ نشان می‌دهد بارعاملی (ضریب لامبدا) تمام متغیرهای آشکار (مولفه‌ها) بالاتر از ۰,۳ می‌باشد. بنابراین به خوبی می‌تواند متغیرهای پنهان (هوش معنوی، تجربه زیبایی شناختی و رضایت از زندگی) را اندازه‌گیری کند. همچنین ضرایب مسیر مستقیم معنادار شده نشان می‌دهد که هوش معنوی ۰,۱۵ رضایت از زندگی و ۰,۶۱ کیفیت تجربه زیبایی شناختی را تبیین می‌کند و همچنین کیفیت تجربه زیبایی شناختی ۰,۰۷ رضایت از زندگی را تبیین می‌کند. برای بررسی نقش میانجی‌گری کیفیت تجربه زیبایی شناختی در رابطه بین هوش معنوی و رضایت از زندگی اثر مستقیم و غیرمستقیم و مقدار T متغیرها اندازه‌گیری شد:

جدول ۴. آثار مستقیم و غیرمستقیم استاندارد شده و مقدار T value در ارتباط بین سازه‌ها

هوش معنوی			کیفیت تجربه زیبایی شناختی			
اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	متغیر
۰,۶۱	۰,۰۰	۰,۶۱	-	-	-	تجربه زیبایی
۰,۱۵	۰,۶۸	۰,۸۳	۰,۰۷	۰,۰۰	۰,۰۷	رضایت از زندگی
ارتباط بین سازه‌ها					CR	P Lable
تجربه زیبایی شناختی با رضایت از زندگی					۱,۹۴۷	۰,۰۵۲
هوش معنوی با رضایت از زندگی					۴,۴۶	***

آثار مستقیم استاندارد شده که در جدول ۴ بیان شده است، در بیکان‌های بین هوش معنوی، رضایت از زندگی و کیفیت تجربه زیبایی شناختی وجود دارد (شکل ۳)، اما اثر غیرمستقیم هوش معنوی بر رضایت از زندگی از طریق کیفیت تجربه زیبایی شناختی برابر ۰,۸۳ می‌باشد، بنابراین فرضیه چهارم تحقیق نیز تایید می‌شود. بر این اساس تمام فرضیات تحقیق تایید می‌شوند زیرا در همه آنها به جز رابطه تجربه زیبایی شناختی با رضایت از زندگی، مقدار T از ۱,۹۶ بیشتر است (جدول ۵) و ضریب اثر نیز در تمام موارد بجز رابطه مذکور از حداقل ضریب اثر یعنی ۰,۱۲ برای مسیرهای مستقیم و ۰,۱۸ برای مسیرهای غیرمستقیم بیشتر است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی تاثیر هوش معنوی بر رضایت از زندگی با نقش میانجی‌گری کیفیت تجربه زیبایی شناختی بود. نخستین یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که هوش معنوی با رضایت از زندگی و تجربه زیبایی شناختی و همچنین رضایت از زندگی با تجربه زیبایی شناختی رابطه مثبت و معنی‌داری دارند، عبارتی متغیرهای مورد مطالعه در میان معلمان دارای اعتبار آماری بوده و بررسی اولیه نشان از اهمیت هوش معنوی و توسعه آن در میان معلمان دارد و لزوم پرداختن متولیان آموزش نیروی انسانی در دستگاه تعلیم و تربیت به بحث ادراک زیبایی شناختی معلمان را می‌رساند. همچنین با توجه به ارتباط مولفه‌های هوش معنوی و ادراک زیبایی شناختی با رضایت از زندگی جهت تامین سلامت روانی معلمان و ایجاد حس رضایتمندی در میان آنها پرداختن به این دو مقوله ضروری می‌باشد تا علاوه بر تاثیر در زندگی شخصی و خانوادگی معلمان، به صورت غیر مستقیم نیز بر زندگی و جهت‌گیری سالم دانش‌آموزان موثر باشد. از آنجا که رابطه بین متغیرهای پژوهش معنی‌دار بدست آمد، برای بررسی تاثیر هوش معنوی بر رضایت از زندگی و کیفیت تجربه زیبایی شناختی و همچنین تاثیر کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رضایت از زندگی از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) استفاده شد. شاخص‌های برازش مدل نشان داد که مدل ساختاری طراحی شده از برازش مطلوبی در تمام شاخص‌ها برخوردار است، همچنین بررسی مقادیر استاندارد شده و مقادیر T متغیرهای پژوهش بر اساس مسیرهای مدل ساختاری، فرضیات تحقیق را مورد تایید قرارداد.

نتایج فرضیات اول و دوم پژوهش نشان داد که هوش معنوی بر کیفیت تجربه زیبایی شناختی و رضایت از زندگی تاثیر دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش (2022, Pishghadam, Yousofi, Amini & Tabatabaeyeean) که واسطه‌گری هوش معنوی بین فرسودگی شغلی و واکنش‌های روان‌شناختی را تایید می‌کند، همسو می‌باشد. همچنین پژوهش (2022, Parattukudi, Maxwell Dubois & Bédard) نیز نتایج مشابهی را تایید می‌کند.

که رابطه منفی بین هوش معنوی و علائم افسردگی را تایید می‌کند به طور غیر مستقیم با نتایج این پژوهش در تاثیر هوش معنوی بر رضایت از زندگی همراستا می‌باشد. این یافته‌ها با پژوهش (2022, Lee-Fong, Daniels & Slifka) که بیان می‌کند در رابطه هوش معنوی و بهزیستی روان‌شناختی همبستگی معنی‌داری وجود دارد همسو می‌باشد.

فرضیه سوم که بیان می‌کند کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رضایت از زندگی تاثیر دارد، نیز توسط یافته‌های پژوهش تایید گردید، این یافته‌ها با نتیجه پژوهش (2022, Genc & Genc) که نقش تعدیل‌کننده تجربه زیبایی شناختی بین اصالت وجودی و رضایت کلی گردشگران در موزه‌های هنری را تایید می‌کند (2022, Güney) و پژوهش (2022, WANG & HUANG) که علاقمندی دانش‌آموزان به محتوای درسی در صورت توجه به ادراک زیبایی شناختی را تایید می‌کند، به نوعی همسو می‌باشد. همچنین یافته‌ها با نتایج پژوهش (2022, Zhang) که بر تاثیر کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر حل مسائل زندگی و همزیستی بهتر انسان با طبیعت می‌پردازد، همراستا می‌باشد.

بر اساس فرضیه چهارم هوش معنوی از طریق کیفیت تجربه زیبایی شناختی بر رضایت از زندگی تاثیر دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش (2022, Shaukat, Bendixen & Ayub) که همبستگی بین کاهش استرس فنی و افزایش رضایت از زندگی را تایید نموده به نوعی مرتبط است.

هر پژوهشی با محدودیت‌هایی مواجه است و در این پژوهش محدودیت عمده مربوط به عدم رغبت معلمان به تکمیل پرسشنامه‌هایی بود که به سنجش هوش آنها در حیطه خاصی می‌پرداخت که این محدودیت با توضیح بیشتر پژوهشگران در مورد شرایط پژوهش در برخی موارد رفع می‌گردید. با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود دوره‌های تخصصی ضمن خدمت در جهت کیفیت بخشی به فهم تجارب زیبایی شناختی معلمان توسط نهادهای مرتبط برگزار شود که این امر نیاز به مدرسان متبحر در این زمینه را آشکار می‌کند و لزوم بکارگیری متخصصان بین رشته‌ای هنر و تعلیم و تربیت در این زمینه مشهود است، همچنین تدوین محتوای مرتبط با توسعه هوش معنوی و ارائه آن در قالب‌های مختلف به معلمان می‌تواند در دراز مدت باعث بهبود حس رضایت از زندگی در میان این قشر موثر باشد.

تشکر و قدردانی

در پایان نویسندگان از تمام معلمان که در این پژوهش مشارکت داشتند، تقدیر و تشکر می‌نمایند.

References

- Bayani A, Koocheky A, Goodarzi H. (2007). The reliability and validity of the satisfaction with life scale. *Journal of Iranian Psychologists*; 3(11): 259-265. [link]
- Blumenfeld-Jones D. (2022). Creativity and Aesthetic Consciousness in Teacher Education. In *Reimagining Curriculum Studies: A Mosaic of Inclusion*; pp: 151-174. [link]
- Chen Y. (2022). A Mixed-methods Study on Early Childhood Educators' Aesthetic Literacy and Aesthetic Teaching Practices. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*; 16(2):25-47. [link]
- Dami Z, Imron A, Burhanuddin B, Supriyanto A & et al. (2022). Servant leadership and life satisfaction at public school in Indonesia: Career satisfaction as mediator. *Pedagogika*; 145(1): 94-116. [link]
- Dar M, Mir M, Maqbool A, Lone S. (2022). Spiritual Intelligence and Mental Health of Post-graduate students: Comparison and correlation. *Journal of Positive School Psychology*; 6(4): 116-126. [link]
- Diener E, Emmons R, Larsen R, Griffin S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*; 49(1): 71-75. [link]
- Garavand H. (2022). The mediating role of psychological hardiness in the relationship between spiritual intelligence and resilience in students. *Islamic Studies in Health*; 6(2): 15-28. [link]
- Genc V, Gulertekin Genc S. (2023). The effect of perceived authenticity in cultural heritage sites on tourist satisfaction: the moderating role of aesthetic experience. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*; 6(2): 530-548. [link]
- Güney B. (2022). Promoting aesthetic experiences in science lessons: A proposal for instruction. *Journal of Education*; 202(4): 567-575. [link]
- Gupta R & Vats A. (2015). Relationship of Spiritual Intelligence and Personality Traits among Secondary School Teachers. *Shikshan Anveshika*; 5(2): 87-92. [link]
- Lee-Fong G, Daniels L, Slifka L. (2022). Spiritual intelligence and psychological well-being in refugees. *Mental Health, Religion & Culture*; 25(4): 401-413. [link]
- Levin M. (۲۰۰۰). *Spiritual Intelligence*. ISBN 0-340-73394-2. [link]
- Luque-Reca O, García-Martínez I, Pulido-Martos M & et al. (2022). Teachers' life satisfaction: A structural equation model analyzing the role of trait emotion regulation, intrinsic job satisfaction and affect. *Teaching and Teacher Education*; 113: 103668. [link]
- Maleki B. (2022). The Relationship of Attachment Styles and Sense of Cohesion with Perceived Stress in the Elderly in Nursing Home During the Outbreak of Coronavirus: The Mediating Role of Spiritual Intelligence. *Aging Psychology*; 8(1): 103-87. [link]
- Manera L. (2022). Art and aesthetic education in the Reggio Emilia Approach. *Education 3-13*; 50(4): 483-493. [link]
- Meng Q. (2022). Chinese university teachers' job and life satisfaction: Examining the roles of basic psychological needs satisfaction and self-efficacy. *The Journal of general psychology*; 149(3): 327-348. [link]
- O'Donnell K. (1997). *Endoquality: as dimensões emocionais e espirituais do ser humano nas organizações*. Casa da Qualidade. ISBN 858565127X. [link]
- Parattukudi A, Maxwell H, Dubois S, Bédard, M. (2022). Women's spiritual intelligence is associated with fewer depression symptoms: Exploratory results from a Canadian sample. *Journal of religion and health*; 61(1): 433-442. [link]
- Pavot W, Diener E. (2008). The satisfaction with life scale and the emerging construct of life satisfaction. *The journal of positive psychology*; 3(2): 137-152. [link]
- Pishghadam R, Yousofi N, Amini A, Tabatabayeeyan M. (2022). Interplay of psychological reactance, burnout, and spiritual intelligence: A case of Iranian EFL teachers. *Revista de Psicodidáctica (English ed.)* ; 27(1): 76-85. [link]
- Poorrezagholi M, Naveh A. (2022). Investigating the Relationship between Religiosity and Spiritual Intelligence with Attachment among High School Students in Rafsanjan. *Journal of Positive School Psychology*; 6(7): 1-16. [link]
- Prain V, Ferguson J, Wickman P. (2022). Addressing methodological challenges in research on aesthetic dimensions to classroom science inquiry. *International Journal of Science Education*; 44(5): 735-752. [link]

- Raghib M, Siadat A, Hakiminya B, Ahmadi J. (2010). The validation of King's Spiritual Intelligence Scale (SISRI-24) among students at University of Isfahan. *Psychological Achievements*; 17(1): 141-164. [link]
- Rahman A. (2022). The Influence of Spiritual Intelligence, Emotional Intelligence, on Job Satisfaction and Their Impact on The Performance of Madrasah Aliyah Teachers in Palu City. *Int. J. Grad. Res. Rev*; 8(1-2):11-18. [link]
- Sharifnia A, Fernandez R, Green H, Alananzeh I. (2022). Spiritual intelligence and professional nursing practice: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies Advances*; 4:1-14. [link]
- Shaukat S, Bendixen L, Ayub N. (2022). The impact of technostress on teacher educators' work-family conflict and life satisfaction while working remotely during COVID-19 in Pakistan. *Education Sciences*; 12(9): 6-16. [link]
- Wang X, Huang Y. (2022). Research on the Effective Infiltration of Ecological Aesthetic Education in Business English Teaching From the Perspective of Curriculum-Based Political and Virtuous Awareness Education. *Sino-US English Teaching*; 19(4): 148-152. [link]
- Wanzer D, Finley K, Zarian S, Cortez, N. (2020). Experiencing flow while viewing art: Development of the Aesthetic Experience Questionnaire. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*; 14(1): 113-124. [link]
- Zhang X. (2022). A teaching model combining aesthetic education and action education based on cluster mining under the background of big data. *Wireless Communications and Mobile Computing*; 2022:1-10. [link]
- Zohar D. (1997). *Rewiring the corporate brain: Using the new science to rethink how we structure and lead organizations*. Berrett-Koehler Publishers. ISBN 9971-5-1214-9.[link]